

Podmilačje je poznato prije svega po svetištu Sv. Ive Krstitelja. Crkva, izgrađena sredinom 15. stoljeća, bila je jedina sačuvana franjevačka crkva iz srednjega vijeka. U osmanskom je periodu dugo vremena bila župnom crkvom jajačke župe. Po svojim stilskim obilježjima bliska je tadašnjoj europskoj sakralnoj arhitekturi kontinentalnoga tipa, ali joj je kasnogotički portal načinjen u nekoj radionici hrvatskoga priobalja. Crkva je bila duga 15,85 m i široka 8,50 m. Renovirana je 1705, zatim sredinom 18. stoljeća, te 1822. i 1872. godine. Koncem 1992. godine crkvica je, zajedno sa župnom crkvom u koju je bila ugrađena, minirana i potpuno srušena. Nakon oslobođenja Podmilačja 1995. i dolaska prvih povratnika i fratara počelo se razmišljati o njezinoj obnovi. Crkvica je sagrađena u izvornom obliku na temeljima stare crkve. Obnova je završena 2000. godine a kardinal Vinko Puljić, nadbiskup vrhbosanski, blagoslovio je obnovljenu zavjetnu crkvicu svetog Ive 27. prosinca 2000. godine.

Sredinom devedesetih godina 19. st. franjevci su planirali gradnju nove crkve u Podmilačju, ali Zemaljska vlada u Sarajevu nije dala dopuštenje, jer nije bio prikupljen sav potrebnii novac. Desetljeće i pol kasnije - 1910. godine – crkva je izgrađena. Karakteriziraju je neogotički stilski oblici, a u tlocrtu ima oblik latinskoga križa. Postojeća stara crkva Sv. Ive ugrađena je u novu kao pobočna kapelica. Šteta je da su zbog toga porušeni zvonik i portal. U crkvenom interieuru nalazio se zavjetni kip Sv. Ive Krstitelja. Tridesetih godina 20. st. češki majstori društva "Ars sacra" iz Praga oslikali su cijelu crkvu.

U razdoblju nakon drugog svjetskog rata crkva je bila obnavljana šezdesetih godina. Mramorni oltar izrađen je po nacrtu ing. fra Pija Nuića 1960. Sljedeće godine isklesana su dva kipa: Sv. Petra i Sv. Pavla (autor: J. Pelek), dok je oltarni križ izradio J. Gregorka. Sedamdesetih godina nastavlja se s uređenjem crkve kako iznutra tako i izvana. Od 1970. u svetištu se nalaze četiri vitraila, koja su ranije bila u crkvi Sv. Ante u Sarajevu. U crkvu su 1974. postavljeni mozaik Ive Dulčića (Posljednja večera), kip Frane Kršinića (madona s djetetom), 1975. tri vitraila Ive

Dulčića (Rođenje, Golgota i Uskrsnuće), a 1976. postaje križnoga puta (reljefi u mramoru) kipara Krune Bošnjaka, te Isus u grobu i Uskrsnuće Jairove kćeri (mramor) kipara Josipa Marinovića.

U zadnjem ratu (1992.) crkva je potpuno minirana a kao molitveni prostor služi jedna montažna crkvica. Nakon odabira projektanta gosp. Marka Mušića iz Ljubljane i izrade potrebne dokumentacije u tijeku su pripreme za početak gradnje nove župne crkve.

Staru crkvicu počeo je 1974. uređivati kipar Zdenko Grgić. On je sljedeće godine izradio dva reljefa u drvu: Dolazak franjevaca u Bosnu i Franjevci propovijedaju narodu, te razne scene u mozaiku na volti kapelice. Teme su vezane za povijest Bosne i franjevaca. Djela su i tematski i likovno skladno povezana sa starim arhitektonskim izrazom crkvice. Sva su ta umjetnička djela uništena u nedavnom ratu.

I prostor oko crkve uređivan je od konca šezdesetih godina. Reguliran je Vlaški potok (1969-70), koji se ulijeva u Vrbas, betonskim presvođenjem. U širem crkvenom prostoru bile su posadene sadnice. God. 1977. podignut je vanjski oltar, presvođen betonskim lukovima, po nacrtu Ante Džebe. Kao i sve drugo, i vanjski oltar miniran je u zadnjem ratu.

Na području župe nalaze se dvije podružne crkve - u Bešpelju, izgrađena 1975-80 (cca 450 m²; projekt: Mandica Lovrić), i Bistrici, izgrađena 1989-90 (projekt: G. Grubač), te desetak grobljanskih kapelica.

Prvotna župna kuća bila je oko dva km udaljena od crkve. God. 1916. ona je izgorjela i tom su prilikom stradale matice. Nova je kuća bila podignuta u neposrednoj blizini crkve 1925. godine. Župna kuća koja je u zadnjem ratu uništena izgrađena je 1979-81. god. po projektu Ante Džebe. Po povratku u Podmilačje (1995.) fratri podižu montažnu kuću u kojoj i danas stanuju. Planove za gradnju nove župne kuće napravio je Marko Mušić i u tijeku su pripreme za početak gradnje.

Župa Podmilačje imala je 1877. god. 1.720 vjernika, a 1935. god. 3.060. Pred početak rata 1991. god. župa je imala 6.450 (1974:5.350). Danas župa broji 1.760 vjernika. Župu tvore sljedeća naselja: Podmilačje, Bare, Bešpelj, Bistrica, Bungurovina, Cvitović, Daljevac, Divičani, Doribaba, Karići, Kruščica, Kuprešani, Lendići, Lupnica, Magarovci, Podlipci, Seoci, Smionica,

Šibenica i Vukićevci.

U Podmilačju je zavjetno svetište Sv. Ivana Krstitelja kamo hodočaste vjernici iz svih krajeva naše domovine. Već u 18. st. ima pisanih spomena o hodočašćenu, a vjerojatno se radi o znatno duljoj hodočasničkoj tradiciji. Pod konac 19. st. spominju se brojke od 7.000 do 8.000 hodočasnika za blagdan Sv. Ive, a oni dolaze iz udaljenih krajeva (Posavina, Hercegovina, Lika, Srijem). U razdoblju između dvaju ratova tamo je za taj blagdan hodočastilo u prosjeku oko desetak tisuća, dok se sedamdesetih i osamdesetih godina okupljalo više desetaka tisuća vjernika.